
Recerca

L'apartat de Recerca d'aquest número ha estat dedicat monogràficament al tema del bandolerisme alcoverenc del XVII. Eren temps d'auge econòmic per al nostre poble (Església Nova, ca Cosme, Abadia...) i, alhora, de greus enfrontaments, per al país, que desembocarien en la guerra dels Segadors. El bandolerisme, d'arrels medievals i que es perllonga fins gairebé l'actualitat, tingué en les primeries d'aquella centúria la seva època d'or: Alcover en fou un dels centres. Dels quatre estudis que publiquem, el primer —realitzat per Joan Cavallé— es dedica a estudiar la incidència del fenomen en la nostra vila: el perquè i, sobretot, el com del bandolerisme alcoverenc, així com les seves repercussions socials i polítiques. Els altres tres treballs són sengles biografies dels nostres bandolers més coneguts. La de Miquel Morell ha estat feta per Albert Carrasco i Guasques i és un arriplec de documentació i informació publicades per altres autors. La petita biografia de Miquel Català, per la seva banda, és un text de Lluís M. Soler i Terol, que originàriament formava part d'un llibre més extens publicat pel seu autor el 1909. En el mateix llibre hi ha una biografia de Miquel Morell, que només abasta fins a la seva unió amb Rocaguinarda, la qual també incloem, malgrat que hi pugui haver alguna repetició amb el treball de Carrasco.

REFLEXIONS SOBRE EL BANDOLERISME ALCOVERENC DE PRINCIPIS DEL XVII

Diguem per endavant que aquest article no pretén ser un estudi ni molt menys exhaustiu sobre els efectes que el bandolerisme manifestà a la Vila d'Alcover. La seva aspiració no és altra que la de donar a conèixer informacions contingudes en un fons fins ara inexplorat —els llibres d'acords del Consell alcoverenc— i, comparant-les amb les procedents d'altres indrets i publicades per diversos autors (1), reflexionar-hi. La nostra intenció, d'altra banda, ve marcada apriorísticament per una limitació cronològica: ens hem volgut circumscriure a la primera dècada del segle XVII, època en què el bandolerisme gaudí d'especial força, sobretot a Alcover. D'aquest període es conserven tres llibres d'acords, que abasten de l'any 1600 al 1605 i de mitjan 1610 a mitjan 1611 (2), els quals han fornit les dades que han estat la base del nostre treball.

“Pero la Villa que más sufrió por esos rencores y discordias fue la Villa de Alcover, dividida en dos partidos llamados Morells y Voltors”.
Francisco Puigjaner, 1881.

La importància del fenomen a Alcover ens era coneguda per l'abundor de bandolers d'origen alcoverenc (Miquel Morell, Miquel Català i altres) i per diversos esdeveniments comentats per historiadors com Francesc Puig-

janer o Emili Morera. El fet que un 34% dels acords continguts en els tres llibres anteriorment citats es refereixi al bandolerisme o a activitats que se'n derivaven (adobament de muralles, guàrdies, presons...), no fa més que reforçar la idea inicial. Vegem-ne, com a exemple del que degué significar el bandolerisme per als nostres avantpassats, el seguiment cronològic de dos anys, probablement els més durs (3):

- principis de 1601. Gaspar Selma és acusat d'assassinar Gabriel Arau.
6 abril 1601. Els bandolers morells assassinen Bernat Fabregat.
agost de 1601. S'ajorna la festa de St. Ramon pels perills dels bàndols.
14 març 1602. En una baralla al carrer perden la vida set persones.
29 maig 1602. Tomàs Bover ha ferit d'estocada un abaixador.
29 juliol 1602. Alcoverencs dels dos bàndols s'enfronten a Valls i hi resten diversos dies.
agost de 1602. Els bandolers entren a Alcover. El veguer reial ocupa la Vila.

Les dades —i no hi són totes— són eloqüents i ens permeten de veure que el fenomen no es reduïa a l'assalt de viatgers indefensos. Els bandolers arribaven a les poblacions i les ocupaven. D'aquí la gran preocupació de les autoritats de l'època per preservar les muralles i organitzar correctament les guàrdies. En aquell temps, efectivament, el poble encara era circuit per la muralla. Però algunes cases devien ja haver obert finestres a l'exterior, per la qual cosa s'imposà de tancar-les. Alguns veïns adobaven fragments de muralla pel seu propi compte i el comú, el qual també curava d'obrir espitlleres, els subvencionava (4). Altrament, calia que els portals estiguessin tancats com més temps millor. Tot i que en això hi ha oscil·lacions, en els períodes més difícils resten tots tancats: ni tan sols per entrar palla podien obrir-se. Sovint, però, hi ha torns entre el de St. Miquel i el de la Saura i, generalment, ambdós són oberts de dia i tancats de nit (5). Pel que fa als guàrdies que havien de vigilar les entrades, llur nombre també era variable. L'any 1601 se n'hi posaren 7 a cada portal. L'any 1602, el Consell acordà que fessin la vigilància 20 homes i dos consellers durant els tres dies de fira i 10 homes els dies restants (6). La vila se'ns apareix, així, com un espai tancat del qual, gairebé tant com entrar, és difícil sortir: si més no, qui ho fes sense permís del batlle o jurats hauria de pagar 20 sous de multa (7).

En aquest punt sembla interessant de fer una reflexió sobre la complexitat del món bandoler, complexitat de la qual cap historiador no ha sabut sortir (ni nosaltres tampoc), en una barrija-barreja de criminalitat, conflictes de classe, lluites polítiques i rivalitats locals.

Tenim, en primer lloc, les quadrilles, grups nombrosos de bandolers professionals, gent que es dedicava, com a única ocupació, al robatori i a l'assassinat. En un acord de 1605 se n'esmenta una de 150 homes que

s'atansa a Alcover, procedent de més enllà del Segre (8). Davant d'aquesta gernació, no ha d'estranyar que la lluita adquirís caràcter de guerra. La quadrilla de l'alcoverenc Miquel Morell tenia entre 60 i 70 homes (9). Cervantes, en el Quixot, fa intervenir-hi un bandoler de nom Roque Guinart (versió literària del Rocaguinarda a la quadrilla del qual s'integrà Morell), a qui s'atribueix un contingent de "más de cuarenta bandoleros vivos" (10). Pel caràcter estereotípic del relat, tal vegada aquesta sigui una xifra corrent o mitjana.

Alcover fou, com ja s'ha dit, bressol de bandolers. En sobresurt el citat Morell, biografiat ja en diverses ocasions, cosa que ens lleva l'obligació de fer-ho (11). Amb ell anaven altres alcoverencs, entre els quals devia comptar-se un germà del capítost. De fet, aquest cognom és prou corrent a Alcover i són freqüents els casos de gent que el duu associada a algun conflicte. Així, el 1601, Gabriel i Joan Morell consten com a delators d'una conxorxa per alliberar un pres (12). El 1604 Bernadí Morell fou expulsat del Consell, del qual era membre; poc després, tanmateix, hom reconsiderava la decisió perquè "era obrir la porta a molt mal" (13). Probablement es temien represàlies o que se'n derivés alguna mena d'enfrontament entre bàndols. Anys més tard, el 1611, el dr. Jaume Morell era pres al Morell per un succés esdevingut a Vilallonga (14).

Un altre alcoverenc activament dedicat al bandolerisme i cap de prestigiada quadrilla fou Miquel Català, conegut com el *Pai Català*, també biografiat i citat per diversos autors (15). De Pere Voltor, que tingué també colla pròpia, se'n sap que fou executat el 1602 (16). Menys important degué ser Jaume Mont-roig, a qui suposem d'Alcover perquè la vila intervingué en el seu jui, segons privilegi: pres el 1601, la seva custòdia causà problemes, degué fugir i el 1604 el trobem pres a Saragossa (17). Un altre bandoler alcoverenc de qui ens ha arribat el nom és Pere Nistre (18), però com ell devia haver-n'hi molts més. Per aquesta època, diversos veïns d'Alcover són presos i en jui, de vegades per delictes que podrien fer sospitar activitats pròpies de bandolers (Gaspar Selma, per assassinar; el fill de Francesc Olesa per trencar treves...); però aquesta és una afirmació que, malgrat les circumstàncies de l'època, no podem pas realitzar.

Un aspecte important que cal tenir en compte és que els bandolers no estaven sols. És a dir, que comptaven amb simpaties entre el poble, de qui, sovint, rebien ajut. Així, quan fou empresonat Jaume Mont-roig, hom denuncià que "en alguna part se feya aplec de gent p. furtrar lo pres" (19). De fet, les activitats dels bandolers solien ser conegudes amb anticipació perquè devien córrer de boca en boca entre partidaris i contraris. La col·laboració de la gent amb els malfactors és evident quan, a principis de 1604, el Consell acorda posar penes a qui n'aculli (20). Que sovint desapareguin o dimiteixin guardes o portalers o, fins i tot, que aquests obrin les portes als bandolers tant es pot deure a col·laboració com a por de represàlies (21).

Un altre fet a tenir en compte és que, en diverses ocasions, quan es parla de l'entrada de bandolers en el poble, se'ls qualifica de "bandolers cridats" (22); és a dir que, d'una manera o altra, acudien en defensa o suport d'algú de l'interior. És curiós de constatar com els bandolers, teòricament perseguits aferrissadament (si més no per les autoritats), campaven lliurement per indrets habitats i eren fàcils de localitzar. Així, Soler i Terol no s'està de dir que Miquel Morell passava "llargues setmanes a Alcover" (23) i el 1603 el Consell de la vila inicia negociacions directes, amb entrevistes personals, amb el famós bandoler per tal d'aconseguir la pau (24). Sens dubte, això no fóra possible si no comptés amb força partidaris entre la població i, fins i tot, les mateixes autoritats.

Per tal d'aclarir aquest suport popular de què gaudien els bandolers (que probablement fos un suport mutu) és precís, però, d'anar al fons de la qüestió, el qual se situa en les lluites entre bàndols en què es dividia la nostra societat. A una banda hi havia els morells i a l'altra els voltors, que hom considera equivalent comarcal als nyerros i cadells. Aquesta equivalència sembla clara des del moment en què Miquel Morell s'associa al nyerro Rocaguinarda; i Soler i Terol ho afirma quan defineix Morell com a "capità dels bàndols nyerros d'aquelles terres" (25), és a dir, les nostres. Però si els historiadors no s'han posat d'acord respecte a allò que representaven nyerros i cadells, molt menys n'hi ha respecte als bàndols nostrats. El vallenc F. Puigjaner, a qui segueix Cosme Vidal, comarcalitza les responsabilitats i atribueix els noms al fet que els uns eren dirigits pel baró del Morell i els altres pel vallenc M. Volor, alhora que dóna als primers un caràcter de reaccionaris i als segons de liberals (26). Aquesta teoria és refusada per Morera amb una sèrie de raonaments força lògics (27), als quals cal afegir la manca absoluta de proves que la poguessin avalar. Tampoc no ens sembla coherent que es digui que la lluita entre morells i voltors tingui el seu origen i seu a Alcover i es vulgui cercar la paternitat dels dos noms, a fora, com fa Puigjaner. En canvi, considerem que no deu ser casual el fet que el morell més conegut sigui, precisament, Miquel Morell. I que a Alcover mateix, hi hagi un bandoler anomenat Pere Volor (28). Els noms de *morells* i *voltors* és, per tant, gairebé segur que es correspondrien a les denominacions de sengles quadrilles bandoleres. Joan Reglà esmenta com el duc de Monteleoni es dol de la difusió del bandolerisme i "fa constar que les principals quadrilles són les dels Voltors, el Pay Català, els Morells i en Garrigós..." (29).

Tanmateix, aquesta tradicionalment acceptada i comentada divisió en morells i voltors, topa amb un problema en afegir-s'hi un tercer nom: els roigs. A la reunió del Consell de 5 de juliol de 1601 es proposà de parlar amb "los morells i voltors i roigs y ab tots los que astaven en treballs del bandoll". Sobre la identificació dels tals roigs, l'únic que ens aporta una suggerència és el nom de Ramon Roig, en aquell moment detingut a les presons pel poble (30): els roigs podrien ser ben bé els seus partidaris.

Amb tot, la seva importància devia ser molt relativa perquè, a l'hora de cercar les paus, en el Consell es parla de "trehtar ab les dos parts" (31). Per tant, malgrat la multiplicitat de grups, quadrilles i bàndols, totes les postures podien resumir-se en dues —probablement paral·leles a les de nyerros i cadells, com dèiem abans— designades amb el nom de dos destacats bandolers o grups adscrits a cada una de les postures, respectivament. En el bàndol morell caldria posar-hi la quadrilla de Miquel Morell. En el bàndol voltor, la de Pere Voltor i, segons Puigianer, la de Miquel Català (32).

Quan el batlle d'Alcover demanà de convocar sometent a les autoritats tarragonines per apaivagar els enfrontaments dels bàndols, hom els contestà que "quis menje la carn, que rosegui els ossos" (33). Alcover, doncs, era considerat com el nucli on s'originava aquell conflicte bandoler. És cert que alguna acta del mateix consell tarragoní parla dels "bàndols d'Alcover i Valls, Morells i Voltors" (34), cosa que faria pensar que el fenomen abastava per igual les dues localitats. Tanmateix, quan el 1602 es produí un greu enfrontament entre els dos sectors en el mercat vallenc, els prohoms de la vila veïna acordaren "no deixar entrar a Valls a ningú dels partits de Morells i Voltors", alhora que es manifestava que aquests bàndols eren alcoverencs (35), tot i que tenien partidaris a Valls i a d'altres llocs (36). Una altra dada que avala la responsabilitat principal de la nostra vila en la bandositat és el fet que, quan el 1601 es convocà Comuna perquè ajudés a solventar el problema, Alcover es comprometé a pagar les despeses, fet que es repetí el 1603 quan s'iniciaren gestions amb Miquel Morell per assolir la pau (37). Pel que fa a l'abast geogràfic que l'enfrontament entre morells i voltors adquirí, doncs, concloem que es tractava d'un fenomen bàsicament alcoverenc amb implicacions diverses a les rodalies: Valls i Tarragona, sobretot (38).

Un interrogant important a resoldre és el que fa referència a l'actitud institucional i, concretament, dels càrrecs locals (després veurem, també, alguns casos referits a instàncies superiors).

Sembla clar, en principi, que el consell de la vila no gaudia d'unanimitat en el tema. Així es constata per un acord en el qual es diu que els diners per pagar les guardes siguin recaptats per "los srs. jurats que sien neutrals" (39). Això vol dir que alguns devien estar tocats per l'una o l'altra parcialitat. Tal cosa se'ns confirma tres anys després quan, en un memorial on consten "tots els factors de la bandolina", realitzat pel Governador de Catalunya Joan de Queralt, hi apareixen diversos càrrecs d'especial relleu (40):

Francesc Alemany: jurat de mà major, 1600-1601; conseller, 1601; jurat, 1602; conseller, 1602-1604; jurat, 1604-1605; etc.

Joan Rovellat: jurat de mà menor, 1600-1601; conseller, 1602-1605; etc.

Gabriel Madolell: batlle, 1601-1602; jurat de mà major, 1602-1603; conseller, 1603-1605; etc.

Gabriel Voltor: conseller, 1600-1602 i 1604-1605; etc.

De la mateixa manera que jurats i consellers participen en les activitats delictives, també en són víctimes. I, així, Bernat Fabregat, de qui hem dit que fou assassinat el 1601, era en aquell moment membre del consell de la vila. En aquest cas, els assassins foren, segons consta a l'acta, morells (41). Vol dir això que Fabregat fós voltor? En qualsevol cas, ho eren els altres càrrecs o també es reproduïen en el consell les divisions? Recordem l'episodi succeït amb Bernadí Morell. El consell volia apartar-lo del seu càrrec. Tal vegada, doncs, fos del bàndol morell —com el seu cognom suggereix— i al consell hi hagués majoria de voltors... Però tot això no són més que hipòtesis.

Els interrogants que resten sobre el fenomen del bandolerisme, de fet, esdevenen, gairebé, més nombrosos que els punts clars. Què representava cada bàndol, per què llurs noms anaven associats a quadrilles de bandolers, qui ajudava a qui en aquest joc, quin bàndol predominava a Alcover i com es traduïa això en el consell, quins paral·lelismes es produïen amb les altres viles de la comarca, quines causes justificaven els enfrontaments... són alguns dels dubtes.

Sobre les causes, tot i que no volem repetir el que ja força llibres han dit, ens sembla oportú de donar a conèixer algunes informacions i reflexions a l'entorn d'una que degué ser força important: la presència prepotent i asservidora de l'exèrcit, que comportava una càrrega econòmica molt important per al poble. Ho diu prou clar una nota solta que es troba dins del llibre d'acords de 1610 i que, pel tipus de lletra, n'és coetània:

“Serie de be q los ofisials no entrasen en la Vila p. lo q. sta ab parcialitats j lo mes mal sea fet Ab ofisials”.

A darreries de 1601, els soldats feien estada a Valls. D'allà estant, fan saber que en vénen a Alcover un centenar, però se suggereix que, si es donen algunes estrenes al capità, tal volta només en portarà la meitat, per la qual cosa el Consell determina que “lo strenasen de tot Allo que a ells (els jurats) los seria ben vist” (42). El temor a la soldadesca i l'abús que els militars feien dels pobles es confirmaven dies després quan reberen una enginyosa proposta de l'oficial foraster. La vila no tenia més obligació que donar a la tropa palla per als cavalls i posada, foc, sal, vinagre i oli per als soldats. Ara bé, si Alcover “los donaua tot lo manteniment”, només vindrien 50 o 60 homes per un temps màxim de 20 dies. Si, en canvi, el poble tan sols complia amb la part a què estava obligat, aleshores vindrien tres companyies i s'hi estarien dos o tres mesos. La decisió no podia ser altra: proveir-los de tot perquè en vinguessin pocs (43).

Tenint en compte aquesta actitud prepotent de l'exèrcit, hom pot sorprendre's que, poc després, Alcover demanés a Joan Magarola, capitost

del sometent encarregat de reprimir els bàndols, la presència d'un oficial a la vila, i a càrrec d'aquesta, perquè ajudés en la defensa del poble (44). Al cap de pocs dies es constata que "lo hofisial (...) gasta molt Sil Auiarien A barcelona despedintlo ho que farien" (45), cosa que al final no farien. Tanmateix, el 1611 es pren aquest significatiu acord:

"...se poria Seguir Ab nō de ofisials alguna desgrasia cō les altres voltes — j aixi seria be q per uia de tarragona y de barselona se fasa preuensio q dita gent no entres en Alcouer" (46).

Al costat de l'exèrcit, que, juntament a la persecució dels bandolers, exercia una altra forma d'expoliació, i juntament a l'anomenada defensa passiva, els pobles habilitaren d'altres recursos propis. L'any 1601 Alcover havia refusat la proposta feta per l'arquebisbe i el batlle en el sentit que la vila es desaforés (47), cosa que significava la cessió de drets i pèrdua de privilegis per tal que aquell senyor tingués cura directament de la defensa del poble.

De fet, en el fons de les lluites contra els bandolers hi ha un problema de poder, que no necessàriament n'ha de ser l'origen, sinó un accident més. Durant aquest període, per exemple, es produeixen nombroses discussions entre el Consell d'Alcover i l'autoritat senyorial, en aquest cas l'arquebisbe, sobre la jurisdicció dels delictes. Malgrat la institució local del jui de prohoms, aquesta prerrogativa és sovint bandejada i els acusats són presos a Constantí (on hi ha els tribunals). Des d'un principi, l'arquebisbe intenta provocar un estat excepcional que li permeti d'actuar amb més llibertat: a la proposta de desaforament esmentada, en segueix una altra de crear una unió de pobles perquè els batlles puguin entrar lliurement en els termes. Alcover hi mostra reticències (48).

Sempre que el perill bandoler apareixia, el consell s'apressava a organitzar un cos de defensa local, el qual era format per quinzeners i sotaquinzeners. Cada quinzener tenia, com el seu nom bé prou indica, quinze homes a les seves ordres i en podien ser els prohoms fins al mostassaf (49). Amb tot, sovint les forces locals eren poques i, aleshores, calia demanar que s'alcés sometent a càrrec de la vila. Per això, el 1605 hagué d'acceptar-se la signatura d'una unió o germandat dels pobles del Camp (50), per la qual l'organització de la milícia es distribuïa en centenars, cinquanteners i deeners (51).

Val a dir, amb tot, que la resolució dels problemes originats en el bandolerisme no seria per via militar, sinó mitjançant la negociació. Ja el 1601 hi hagué un intent de fer les paus per part del Consell de la Vila (52). L'any següent, amb motiu dels enfrontaments esdevinguts a Valls, s'inicien unes negociacions que semblen fructificar el 1603, si més no a nivell d'aquella vila (53). Alhora, Miquel Morell proposa de fer la pau amb els voltors. Tanmateix, quan el fet ja és gairebé assolit mercès a la intercessió de les autoritats locals davant del virrei (en aquell temps Joan Terès,

arquebisbe de Tarragona i simpatitzant dels nyerros), la mort d'aquest ho esguerra i el seu successor es nega a la signatura i envia el governador Joan de Queralt a combatre el bandolerisme del Camp (54). Les lluites devien, però, haver portat a un carreró sense sortida. Només un perdó condicionat podia solucionar-ho. Molts dels bandolers supervivents a finals de la primera dècada s'hi acolliren. Pere Voltor havia estat mort el 1602, Miquel Català el 1609. Miquel Morell s'acollí al perdó i hagué de complir pena de 10 anys servint l'exercit (cosa que no realitzà perquè després el tornem a trobar delinquent). També Pere Nistre és perdonat a canvi de la pena de 7 anys a l'exèrcit. En aquest moment, la rauxa bandolera alcoverenca ja és somorta, tot i que, conforme passin els anys n'apareixeran noves formes que caldrà estudiar oportunament.

JOAN CAVALLÉ I BUSQUETS

BIBLIOGRAFIA

- BOFARULL I BROCA, Antoni. *Historia Crítica civil y eclesiástica de Catalunya*, vol. 24, Barcelona, 1909.
- CERVANTES SAAVEDRA, Miguel de. *El Ingenioso Hidalgo Don Quijote de la Mancha*, J. Pérez del Hoyo, ed. Madrid, 1969, pp. 499-506.
- MORERA LLAURADÓ, Emilio. *Tarragona Cristiana*, vol. IV, Institut d'Estudis Tarraconenses "Ramon Berenguer IV", Tarragona, 1955.
- NADAL I FARRERAS, Joaquim. *Dos segles d'obscuritat (XVI i XVII)*, Dopesa 2, Barcelona, 1979, pp. 37-46.
- PUIGJANER Y GUAL, Francisco. *Historia de Valls*, Imp. de F. Pellisser, Valls, 1881 (edició facsimil de l'Institut d'Estudis Vallencs, 1981).
- REGLÀ, Joan. *El bandolerisme català del barroc*, Edicions 62, Barcelona, 1966.
- ROIG I GARRIGA, Carme. *Miquel Morell*, "C.E.A. Butlletí de divulgació", núm. 2, Alcover, 1978, p. 31.
- SALRACH, Josep M. i DURAN, Eulàlia. *Història dels Països Catalans. Dels orígens a 1714*, coord. per A. Balcells, EDHASA, Barcelona, 1981, vol. 2, pp. 1088-1094.
- SOLER I TEROL, Lluís M. *Perot Roca Guinarda*, Barcelona, 1909.
- VIDAL I ROSICH, Cosme. *Alcover. Monografia històrica*, imp. La Saura, Alcover, 1898.

NOTES:

(1) La interessant documentació de l'Arxiu de la Corona d'Aragó ha estat estudiada per Antoni de Bofarull, Lluís M. Soler i Terol i Joan Reglà, entre altres. La de la Comuna del Camp ho ha estat per Joan Pié, Emili Morera i Eufemià Fort. Emili Morera ha donat a conèixer, igualment, informació del consell tarragoní i Francesc Puigjaner del vallenc.

(2) Els tres llibres es conserven en la primera caixa de la secció de Llibres d'acords de l'Arxiu Municipal d'Alcover (AMA). Els dos primers s'encavalquen cronològicament. Un, amb el títol estripat, és un llibre *in folio*, de 46 folis, on consten els acords del consell des del 21 d'agost de 1600 a l'11 de maig de 1601. Segueix una llacuna d'un any i els acords es reprenen el 19 de maig de 1602 i abasten fins al 31 de maig de 1605, encara que hem pogut comprovar que no hi són tots i que, de vegades, només se'n transcriu l'extracte. L'altre document és un llibre *in quarto*, de 32 folis, titulat *llibre Aont Se acentaran lles determinacions del consell en lany present de 1601 Escrites per mi*

gabriel·l Girona Scriuar del consell. Consta de dues parts. La primera és la llacuna que migpartia el llibre comentat abans, és a dir, els acords des de 13 de maig de 1601 a 28 d'abril de 1602. L'altra part, continuació d'aquesta, abasta del 19 de maig de 1602 al 24 d'agost del mateix any, complementant i complementant els acords del mateix període del llibre primer esmentat; el tipus de lletra —apressada— fa pensar que no sigui sinó que un esborrany. Per últim, el tercer llibre és un fragment *in folio*, de 12 folis, la part inferior dels quals està destrossada, que abasta, amb intermitències, des de setembre o octubre de 1610 al 4 d'abril de 1611. Aquests documents seran citats a partir d'ara amb el mot "Acords" seguit de la data.

- (3) Les dades que segueixen han estat tretes dels llibres d'acords i de Morera i Puigjaner.
- (4) Acords, 25.03.01, 23.04.01, 08.04.05.
- (5) Acords, 05.09.01, 09.09.01, 27.04.02, 02.06.02.
- (6) Acords, 09.09.01, 17.10.02.
- (7) Acords, 01.09.00. Vint sous venien a significar el cost de 10 quarteres de vi negre (uns 75 l.) o de 2 quartans d'oli (8 l.).
- (8) Acords, 08.04.05.
- (9) Soler i Terol, p. 151.
- (10) Cervantes, p. 500.
- (11) Veure a la bibliografia Soler i Terol, pp. 150-152 i C. Roig. També n'ha publicat una nota biogràfica la Gran Enciclopèdia Catalana, vol. 10, p. 305.
- (12) Acords, 28.03.01.
- (13) Acords, 16.04.04, 19.04.04.
- (14) Acords, 13.03.11.
- (15) Biografia de Miquel Català a Soler i Terol, pp. 166-167. El citen, també, Puigjaner i Reglà.
- (16) Soler i Terol, p. 256.
- (17) Acords, 17.02.01 i ss. Reglà, p. 108.
- (18) Bofarull, pp. 110-111.
- (19) Acords, 28.03.01.
- (20) Acords, s.d. 1604.
- (21) Acords, 09.04.01, 19.11.10.
- (22) Acords, 24.08.02.
- (23) Soler i Terol, p. 150.
- (24) Acords, 16.03.03 i ss.
- (25) Soler i Terol, p. 150.
- (26) Puigjaner, pp. 179-180.
- (27) Morera, p. 194.
- (28) Tot i que la tradició bandolera dels voltors ve de lluny. C. Roig es refereix a l'assassinat de Francesc Olesa, "de la bandositat dels Voltors", comès el 1575.
- (29) Reglà, p. 108.
- (30) Acords, 30.07.01.
- (31) Acords, 05.07.01.
- (32) Puigjaner, p. 180.
- (33) Morera, pp. 192-193.
- (34) Morera, p. 193.
- (35) En l'acord de 29.07.02 es diu exactament: "Se acolliren a la iglesia de Valls molts forasters de Alcover, perseguits per sos contraris dels dos bandos de aquella Vila, anomenats Morells i Voltors" (Puigjaner, p. 180).
- (36) Puigjaner, p. 180.
- (37) Acords 04.06.01 i 16.03.03.
- (38) Per Tarragona, veure Morera, pp. 191-195; per Valls, Puigjaner, pp. 180-182.
- (39) Acords, 28.03.01.
- (40) Acords, 30.04.04.

-
- (41) Acords, 07.04.01.
 - (42) Acords, 16.12.01.
 - (43) Acords, 06.01.02.
 - (44) Acords, 27.04.02.
 - (45) Acords, 19.05.02.
 - (46) Acords, principis 1611.
 - (47) Acords, 12/13-03.01.
 - (48) Acords, 23.09.01.
 - (49) Acords, 05.08.02.
 - (50) Morera, p. 193.
 - (51) Morera, p. 202.
 - (52) Acords, 05.07.01.
 - (53) Puigjaner, p. 181.
 - (54) Acords, 20.08.03.

LA FRACCIÓ DELS MORELLS I LA VILA D'ALCOVER

APUNTS DE BANDOLERISME CATALÀ

O. PRESENTACIÓ

Parlar tres-cents anys després, amb la poca informació existent, d'un "home facinerós", d'un bandoler, és un exercici agosarat i, doncs, de tan agosarat interessantíssim.

Des del punt de vista dels romàntics per excel·lència, és aquest un temps interessant d'estudiar, puix cal no oblidar que tot allò que és decadent és romàntic, i a l'inrevés.

La imatge d'homes solitaris, en paratges inhòspits, en una lluita despietada i cruel contra els poderosos, pedrenyal en mà, jugant-se la pell en cada revolt, desafiant el poder establert, ha de ser si més no motiu d'estudi, de debat, de controvèrsia: i més als Països Catalans, on el nostre esport més natural és el de llençar-nos els plats pel cap.

Diu Joan Fuster en un article (1) el mes de maig d'enguany: "...es pot *generalitzar* cautament des d'un laboratori ben proveït de material: NO es pot *generalitzar* incautament a partir d'unes quantes, i fins i tot moltes, troballes en un arxiu"...

Jo encara afegiria: i molt menys quan els narradors —per als efectes de l'investigador, ni que sigui amateur— són part i jutge; comissaris i lloctinents, si així volem dir-n'hi.

Així, doncs, aquest modest treball és tan sols un senzill recull de la informació apareguda en diversos llocs sobre la història —que cal recuperar, certament— d'un alcoverenc famós, a desgrat de tot.